

Pensions at a Glance: Public Policies across OECD Countries 2005 Edition

Summary in Norwegian

Et blikk på pensjoner i OECD: Politiske tiltak i OECD-landene – 2005- utgave

Sammendrag på norsk

I de siste årene har det skjedd en rekke pensjonsreformer i OECD-landene. Disse endringene bunnet først og fremst i uro omkring pensjonssystemenes finansielle levedyktighet i en situasjon med økt befolkningsaldring. En mer inngående undersøkelse av pensjonsordningene viser at strukturene og reglene på dette området er komplekse, og det er derfor vanskelig å sammenligne de forskjellige pensjonssystemene. Men utveksling av erfaringer angående pensjonsreformene og deres konsekvenser er nyttig informasjon for politikerne.

Rapporten viser hva personer som nå begynner i arbeidslivet, kan forvente å motta når de går av med pensjon. Denne analysen besvarer en rekke spørsmål med politisk relevans. Beskytter pensjonsordningene mot fattigdom? Er de finansielt levedyktige? Hvordan behandler de lavtlønnede eller personer som har vært uten arbeid i perioder? Rapporten er den første i en serie som vil utkomme annethvert år. Fremtidige publikasjoner vil bl.a. inneholde bedømmelser av konsekvensene av ulike pensjonsreformer.

Denne rapporten viser pensjonsordningenes aktuelle tendens. Sammenligninger mellom pensjonsordningene i de forskjellige OECD-landene viser et sprikende bilde. Analysen i denne rapporten omhandler alle obligatoriske pensjonssystemer – ikke bare offentlige alderstrygdordninger, men også obligatoriske private pensjoner. Rapporten tar også for seg garantipensjoner for eldre, og gjør rede for skatteforskjellene både mellom de forskjellige land og mellom sysselsatte og pensjonister. Denne rapporten gir et uttømmende bilde av overføringene mellom generasjonene og innen samme generasjon og dermed av pensjonsordningenes *sosiale relevans*. Pensjonsprogrammene har to hovedmålsettinger. Den første er å omfordele inntekt til fordel for lavinntektspensjonister og forebygge nød i høy alder. Den andre målsettingen er å hjelpe sysselsatte med å

opprettholde levestandarden når de går av med pensjon ved å erstatte deres arbeidsinntekter til en viss grad. De fleste lands regjeringer forfølger begge mål i sin globale pensjonspolitik, men det er store variasjoner i balansegangen mellom disse to målsettingene.

Denne rapporten viser at sysselsatte med gjennomsnittsinntekt i OECD-land kan forvente en pensjon som etter skatt vil ligge like under 70 % (netto erstatningsrate) av deres aktuelle inntekt etter skatt. Landene med lavest *netto erstatningsrate* er Irland og New Zealand, som bare har grunnpensjonsordninger og en netto erstatningsrate på under 40 %. Storbritannia og USA har noe høyere erstatningsrater, ca. 50 %.

Lavtlønnede som tjener halvparten av gjennomsnittsinntekten i OECD, vil gjennomsnittlig ha en netto erstatningsrate på rundt 85 %. Men pensjoner for fattige arbeidere er svært lave i enkelte land. I Tyskland, Mexico, Slovakia og USA ligger garantipensjoner for personer med full opptjeningstid under en fjerdedel av gjennomsnittsinntektene globalt sett.

Enkelte land har tatt sikte på å etablere en nærmere sammenheng mellom *innbetalte bidrag og pensjonsytelser*. I f.eks. Italia, Polen og Ungarn er samtlige omfordelingsfunksjoner for pensjonsordninger ganske enkelt blitt eliminert. Hvis pensjonsordningene ikke sørger for omfordeling til fordel for svakerestilte, vil behovsprøvd grunnsikring utgjøre en større andel av pensjonistenes samlede inntekt.

Alle OECD-land har en form for *garantipensjon* for eldre. Vanligvis er dette behovsprøvede systemer. Gjennomsnittlige minsteytelser til pensjonister med full opptjeningstid i OECD som helhet ligger litt under 29 % av gjennomsnittsinntekten.

Denne rapporten viser at *personskattesystemet* spiller en viktig rolle i støtten til eldre. I svært mange tilfeller betaler pensjonister ingen bidrag til folketrygden. Dessuten er den gjennomsnittlige skattesatsen for pensjonsinntekter vanligvis lavere enn skattesatsen for lønnsinntekter, siden det praktiseres progressiv personskatt. De fleste inntektsskatteordninger gir eldre fortrinn i form av lavere beskatning av pensjonsinntekter eller ekstra skattefradrag eller -kreditt.

Netto erstatningsrater beregnet ut fra gjennomsnittlig inntekt er 22 % høyere enn brutto erstatningsrater (globalt OECD-gjennomsnitt). Virkningen av skatter og innbetalte bidrag er imidlertid svakere for lavtlønnede enn for gjennomsnittet, da lavtlønnede betaler mindre skatt og lavere bidrag enn personer med høyere lønn. Forskjellen mellom brutto og netto erstatningsrater for lavtlønnede er i gjennomsnittet 17 %.

De fleste land krever skatt av rikere pensjonister. Tyskland og USA er her unntak. Disse to landene gir skattefordeler over hele inntektsskalaen (selv om dette er i ferd med å endres i Tyskland).

Justeringen av utbetalt pensjon mot endringer i kostnader eller levestandard – den såkalte *indekseringen* – har lenge vært et sentralt tema i debatten om pensjonsordningenes levedyktighet. Nesten alle OECD-land knytter nå pensjoner og forbrukerpriser sammen. Men noen justerer fortsatt pensjonene mot gjennomsnittsinntekt - denne ordningen kan koste over 20 % mer enn indeksering mot priser.

En beslektet funksjon er "*oppskriving*": Justeringen av opptjent pensjon mot endringer i levestandard mellom opptjenings- og innløsningstidspunktet. Inntil ganske nylig er oppskrivning blitt viet atskillig mindre oppmerksomhet enn indeksering, tross de store konsekvensene for pensjonsytelsene.

De fleste OECD-land oppskriver opptjente pensjonspoeng etter inntektsøkningen i økonomien som helhet. Men det finnes flere unntak – Belgia, Frankrike, Korea og Spania – der opptjent pensjon justeres mot prisutviklingen. Lønnsinntektene stiger vanligvis fortere enn prisene, så justering mot priser fører til vesentlig lavere erstatningsrater enn justering mot lønn. For en person med full opptjeningsstid kan justering mot priser gi 40 % lavere pensjon enn justering mot lønn.

Pensjonsverdi – den aktuelle verdien av serien av fremtidige pensjonsutbetalinger – er den mest komplette indikatoren på forventede pensjonsytelser. Den tar hensyn til utbetalt pensjonsnivå, pensjonsalder, forventet levealder og eventuell justering av pensjonsytelsene mot lønnsinntekter eller priser. Luxembourg har den høyeste pensjonsverdien for en person med gjennomsnittlig lønnsinntekt: 18 ganger gjennomsnittlig inntekt for menn og nesten 22 ganger for kvinner (grunnet høyere forventet levealder for kvinner). Dette tilsvarer USD 587 000 ved pensjonsstart, nesten tre ganger høyere enn gjennomsnittet i OECD-landene. Den laveste pensjonsverdien for en person med gjennomsnittslønn finner vi i Irland, Mexico, New Zealand, Storbritannia og USA, der den er mindre enn seks ganger gjennomsnittsinntekten. Naturligvis bidro personer i disse landene mindre til pensjonsordningen da de var lønnstakere, så det kan være misvisende å referere til disse landene som mindre "sjenerøse" enn andre land som lover høyere pensjonsverdi.

Pensjonsalderen i de fleste OECD-land er 65 år. Island og Norge gir fulle pensjonsrettigheter ved fylte 67 år, og dette vil normalt bli pensjonsalder også i USA. Tsjekkia, Frankrike, Ungarn, Korea, Slovakia og Tyrkia praktiserer lavere pensjonsalder. For inntektsnivåer mellom 75 og 200 % av gjennomsnittsinntekt ligger Frankrikes brutto erstatningsrater under OECD-gjennomsnittet. Men pensjonsverdien i Frankrike overstiger OECD-gjennomsnittet fordi pensjonsalderen på 60 er relativt lav og levealderen relativt høy.

Forskjellene i *forventet levealder* har svært store følger for pensjonsverdien. Hvis alle andre forhold er identiske, kan land med lavere levealder - Ungarn, Mexico, Polen, Slovakia og Tyrkia - betale menn 10 % høyere pensjon enn et land der levealderen tilsvarer gjennomsnittet i OECD (f.eks. Tyskland, Italia og Storbritannia). Høyere levealder øker belastningen på pensjonssystemet. For menn er pensjonsverdien nesten 8 % høyere i de fem land der levealderen er høyest: Japan, Island, Norge, Sverige og Sveits.

© OECD 2005

Denne oppsummeringen er ingen offisiell OECD-oversettelse.

Denne oppsummeringen kan reproduseres hvis OECDs copyright og originalens tittel angis.

Flerspråklige oppsummeringer er oversatte utdrag av OECD-publikasjoner opprinnelig utgitt på engelsk og fransk.

Disse er gratis tilgjengelige på OECDs Online Bookshop www.oecd.org/bookshop/

For ytterligere informasjon, ta kontakt med OECD Rights and Translation unit, Public Affairs and Communications Directorate.

rights@oecd.org

Faks: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
Frankrike

Besøk vårt nettsted www.oecd.org/rights/

